

WRZODY UKŁADU POKARMOWEGO

NEWSLETTER (grudzień 2018)

Hodowca i Jeździec – Pismo Polskiego Związku Hodowców Koni

W profilaktyce żywieniowej koni priorytetowe traktowanie ich układu pokarmowego nakazuje nam zwrócić szczególną uwagę na jeden z najbardziej rozpoznanych stanów chorobowych tego układu czyli na owrzodzenie żołądka. Od momentu rozpoczęcia przez człowieka planowanej hodowli koni, wrzody pozostają jedną z najczęstszych dolegliwości naszych podopiecznych. Na ich powstanie i rozwój najbardziej narażone są oczywiście konie sportowe, utrzymywane w ciągłym reżimie treningowym i startowym, rygorze częstych podróży i zmian, a co z tym związane - ze znacznym stresem. Badania brytyjskie i niemieckie wskazują jednak, iż owrzodzenie układu pokarmowego nie jest przypisane wyłącznie do koni użytkowanych w sporcie. Pierwsze nadżerki mogą pojawić się praktycznie u wszystkich koni, w tym koni hodowlanych, nawet w wieku źrebięcym (głównie w okresie odsadzeniowym). Niewątpliwie sprzyja temu towarzyszący odsadkom stres rozłąki z matką i, co stosunkowo często ma miejsce zwłaszcza w większych hodowlach, zmiana warunków otoczenia. Na jeszcze młodsze źrebaki wskazuje natomiast coraz częściej literatura naukowa temat - nadżerki, które mogą się w tym tak wczesnym okresie życia wytworzyć, związane są z jeszcze niedostatecznie rozwiniętą błoną śluzową żołądka i związanym z tym ryzykiem jej perforacji, szczególnie nasilonym w okresie pierwszych kilku tygodni życia.

Statystyki zdrowotności koni są rzeczywiście niepokojące – praktycznie ponad 60% ich populacji ma mniej lub bardziej zaawansowaną chorobę wrzodową, często nie zdiagnozowaną, czego przyczyną jest konieczność wykonania drogiej i niezbyt przyjemnej dla konia gastroskopii. W przypadku koni użytkowanych w sporcie, problem wrzodów dotyczy w zasadzie 90% koni.

Owrzodzenie jest najczęściej zdefiniowane jako obszar uszkodzonej tkanki, która pozostawia bolesną ranę. Najczęstszymi obszarami występowania wrzodów w układzie pokarmowym koni jest żołądek oraz jego odźwiernik (przejście z żołądka do jelita cienkiego). W szerszym ujęciu jest także mowa o przełyku, ścianach żołądka i początku dwunastnicy. Głównymi przyczynami wrzodów żołądka są nieprawidłowości w zakresie ochronnej wyściółki żołądka i jej wielokrotne narażenie na działanie kwasu żołądkowego. Częstość uszkodzeń tkanki jest po części związana ze specyficzną budową żołądka końskiego, przygotowanego na przyjęcie pokarmu roślinnego.

Żołądek konia zasadniczo dzieli się na dwie części – jego górna część (bezgruczołowa) jest wyścielona tkanką przypominającą do złudzenia skórę (komórki płaskonabłonkowe), podczas gdy dolna połowa ma komórki gruczołowe wytwarzające kwas solny i śluz. Rolą

śluzu jest bezpośrednia ochrona wyściółki tej części żołądka przed kwasem. Nieprawidłowości w zakresie ochrony tej właśnie wyściółki żołądka i jej wielokrotne narażenie na działanie kwasu są przyczyną powstawania wrzodów. Żołądek konia jest bowiem dość mały i wytwarza kwas solny w sposób ciągły, a nie tylko wtedy, gdy dociera do niego pokarm (jak ma to miejsce u człowieka). Ta konstrukcja biologiczna jest stworzona dla zwierząt znajdujących się w warunkach naturalnych - na pastwisku, kiedy mogą ustawicznie podskubywać trawę zapewniając ciągłe wypełnienie przynajmniej części żołądka treścią pokarmową. Lecz konie sportowe, które stanowią najliczniejszą grupę użytkową narażoną na wrzody żołądka, są zazwyczaj karmione tylko kilka razy dziennie i jest to dodatkowy czynnik sprzyjający chorobie wrzodowej, zwłaszcza, gdy nie mają zapewnionego stałego dostępu do paszy objętościowej (siana). W sytuacji kiedy koń spożywa niewystarczającą ilość paszy objętościowej lub spożywa posiłki z długimi przerwami, jego żołądek naturalnie nadal uwalnia kwas solny, bez buforu śliny, podrażniając śluzówkę żołądka i prowadząc do powstania pierwszych nadżerek. Sytuacji tej sprzyja także użytkowanie – eksploatacja ruchowa koni. Wzrost ciśnienia trzewnego związany z wysiłkiem fizycznym powoduje dodatkowe kurczenie się żołądka i wymuszanie przepływu kwaśnej treści żołądkowej w górę. W ten sposób agresywna chemicznie zawartość dolnej części żołądka wchodzi w kontakt ze śluzówką nabłonka, powodując stan zapalny i erozję błony nabłonkowej. Dalsze ustawiczne poddawanie ich działaniu kwasu żołądkowego szybko przekształca je w otwarte rany, które z czasem krwawią i są przyczyną dużego dyskomfortu konia. Mechanizm ten jest wyraźnie odmienny od mechanizmu powstawania wrzodów żołądka ludzkiego, w którym nadrzędną rolę przypisuje się bakteriom *Helicobacter*.

Z perspektywy weterynaryjnej większość źrebiąt z wrzodami żołądka nie wykazuje ich objawów klinicznych. Stają się one dopiero wówczas widoczne, gdy owrzodzenie jest na tyle duże, że nie rzadko towarzyszy mu biegunka lub bóle morskowe. Natomiast większość dodatkowych objawów nie jest specyficzna dla wrzodów żołądka. Często przypominają one objawy zapalenia przetyku czy niedrożności w przewodzie pokarmowym. Dorosłe konie z owrzodzeniami wykazują niespecyficzne objawy kolkowe, słaby apetyt, łagodną utratę wagi i kondycji oraz widoczny pogorszony lub ewidentnie zły stan zdrowia.

Chociaż w praktyce weterynaryjnej zdarza się obserwacja spontanicznego gojenia się wrzodów trawiennych, najczęściej jednak bez poważnych zmian w sposobie użytkowania i żywienia koni, schorzenia tego typu nie goją się bez interwencji medycznej. Głównym celem leczenia jest zneutralizowanie agresywności soku żołądkowego i utrzymanie pH pomiędzy wartościami 4 a 5. Okresowe zobojętnienie kwasu żołądkowego pozwala na ograniczenie jego działania na błonę śluzową, dając szansę na zagojenie się i zabliznienie wrzodów. Najczęściej jednak jest to działanie skuteczne wyłącznie okresowo. Natomiast zastosowanie długoterminowo odpowiednio skomponowanej diety ma w chorobie wrzodowej duże znaczenie i może być bardzo pomocne w złagodzeniu jej objawów.

Konie z wrzodami powinny mieć przede wszystkim zapewniony stały dostęp do paszy objętościowej (najlepiej dobrej jakości siana), a dawki paszy treściwej powinny być objętościowo niewielkie i podawane kilkakrotnie w ciągu dnia (minimum trzy razy dziennie), najlepiej z dodatkiem kilku garści siewki (np. z lucerny). Komponując dietę powinniśmy pamiętać o dostarczeniu dobrej jakości białka, witamin z grupy B, substancji prebiotycznych i nienasyconych kwasów tłuszczowych, a węglowodany proste powinny być w dużej mierze zastąpione węglowodanami strukturalnymi.

Z uwagi na powszechność problemu owrzodzenia układu pokarmowego preparaty i pasze dla koni z wrzodami znajdują się praktycznie w ofercie wszystkich producentów pasz i suplementów. Bazują one na buforowaniu kwasu żołądkowego, ograniczeniu ilości zbóż i odpowiedniej podaży tłuszczu jako alternatywnego źródła energii.

Niezależnie od tego, czy zdecydujemy się na konkretny program żywieniowy dla koni wrzodowych czy też nie, a także czy zajmujemy się chorym już koniem czy też koncentrujemy się na działaniach prewencyjnych, pamiętajmy o zapewnieniu mu jak najdłuższego swobodnego wypasu pastwiskowego, a w okresie jesienno – zimowym o częstych, stosunkowo małych posiłkach i dostępie do siana, pozwalającego na żucie i powolne wypełnianie treścią pokarmową żołądka.

